Ógreiða um lógartulking

Í Fiskimálaráðnum hava tey broytt mannagongdir – eitt nú við útrokning av veiðiorku – og havt nógvar tulkingartrupulleikar av lógini um vinnuligan fiskiskap, sum fyri fleiri tykist ógvuliga ógreið og ófullfíggjað

Málið um Jógvan S hevur sett nógvar spurningar, sum ikki øll hava hildið seg fingið svaraðar. Sambært skjølum hjá Fiskimálaráðnum, sum Sosialurin hevur fingið innlit í, eru nógvir ógreiðir spurninar um tulking av lógini um vinnuliga fiskiskap

LÓGARTULKING
Edvard Joensen

Lógin um vinnuliga fiskiskap hevur veruliga sett bæði fyrisiting og politikarum sínar avbjóðingar. Niðurstøður eru gjørdar, og avgerðir eru tiknar, sum tulkaðar verða hvønn sín veg, alt eftir, hvør tað er, sum tulkar.

Landsstýrismálanevndin er ósamd við viðger av ávísum máli og kallar tað ólógligt. Síðan kemur óvildugur løgfrøðingur við sínum metingum, sum siga, at soleiðis kann landsstýrismálanevndin ikki siga, tí hon hevur ikki førleika til tess. Hon viðgerð málið politiskt

Tað, sum Fiskimálaráðið hevur gjørt, er lógligt, halda løgfrøðingar, sum hava kannað umstøðurnar eftir áheitan frá landsstýrismanninum. Og so verður víst til, at lógin er soleiðis orðað, at einki er í vegin fyri at gera soleiðis og soleiðis, hóast ein annar løgfrøðingur, sum arbeiðir fyri eina løgtingsnevnd, heldur nakað heilt annað.

Orsøkin er ivaleyst tann einfalda, sum fyrrverandi løgtingsformaðurin, Finnbogi Ísakson, fyri stuttum vísti á, har hann beinleiðis leggur løgtingið undir at fara ov lætt um sítt lógarsmíð og geva landsstýrismonnunum alt ov víðar heimildir til at áseta kunngerðir um bæði hitt og hetta.

Lógin um vinnuliga fiskiskap, ið átti at verið ein tann týdningarmesta lóg í føroyska samfelagnum yvirhøvur, er eitt talandi dømi um, hvussu lætt farast kann um, og hvussu lætt tað er at tæga eina slíka lóg sundur.

Eisini óskrivaðar mannagongdir hava verið brúktar í umsitingini av hesi lóg, og hava tær eftir øllum at døma ikki altíð verið líka væl kannaðar og gjøgnumførdar.

Í innanhýsis notati, sum aðalstjórin í Fiskimálaráðnum tann 18. juli í ár hevur latið landsstýrismanninum, verður nortið við, at landsstýrismálanevndin setur spurnartekin við, um fiskifør, sum hava fingið ræðisavmarking og eru farin úr føroyska fiskiflotanum, kunnu kunnu koma inn aftur í fiskiflotan, um aðrar treytir sambært lógini annars eru loknar.

Í viðmerkingunum til tann spurningin vísir aðalstjórin í Fiskimálaráðnum, Kaj P. Mortensen, til ein dóm frá 1999 í Føroya Rætti. Hesi dómur staðfestir, at: »…tað ikki í lógini um vinnuliga fiskiskap er nakað krav um, at fiskifar, sum er farið úr veiðiflotanum, ikki kann koma innaftur«.

Hendan niðurstøða hjá rættinum gjørdi so, at siðvenjan í Fiskimálaráðnum var broytt samsvarandi dómsgrundunum, sigur Kaj P. Mortensen.

Men hann sigur ikki, nær hendan siðvenja varð broytt. Tí hóast dómurin er frá 1999, hava seljari og keypari av gomlu Ågot so seint sum 17. august 2001 skrivað undir uppá, at skipið ongantíð aftur má fara til fiskiskap í føroyskum sjógvi ella undir føroyskum flaggi.

Annaðhvørt bendir tað á, at umsitingin hevur verið óneyv og inkonsekvent, ella at hesir menninir hava verið beinleiðis hildnir fyri gjøldur.

Og tá Rasmus Effersøe, sum var gamlið Snoddið, varð innfuttur úr Íslandi, var ikki minsta rokið, tí skipið var ræðisavmarkað í síni tíð til ongantíð aftur at koma til Føroya at fiska. Tó skal sigast, at hann hevði fingið upphøggingarstuðul og hevði verið skrásettur í Íslandi. Tað hevði Ågot ikki.

Um málið við ræðisavmarkingini um Ågot sigur Kaj P. Mortensen í síni frágreiðing til Jacob Vestergaard soleiðis: »…at skipið ikki verður sett inn í vinnuliga fiskiskap undir føroyskum flaggi. Henda orðing er seinni broytt og víkir eisini frá teimum vanligu treytunum og framgongur heldur ikki av ræðisavmarkingini. Møguleiki er fyri, at hetta seinni kann hava ført til misskiljing.«

Og tað verður verri enn.

Í løgfrøðiligu frágreiðingini, Julianna Klett hevur latið Fiskimálaráðnum, verður sagt um ræðisavmarkingar, at tær eru rættiliga avmarkaðar.

Julianna Klett sigur soleiðis: »Við kanning av løgtingslóg um vinnuliga fiskiskap sæst, at »ræðisavmarking« bert er nevnt í § 8 í samband við flytan av veiðiloyvi, ið fiskifarið hevði, áðrenn ræðisavmarkingin var skrásett í skipaskránni. Hetta merkir, at greinin bert umrøður ræðisavmarking í samband við, at eitt skip fer úr skipanini um fiskiloyvir.«

Víðari sigur hon, at í dóminum í Føroya Rætti frá 1999 stendur soleiðis:…» og er tað ikki í lógini um vinnuligan fiskiskap nakað krav um, at fiskifar, sum er farið úr veiðiflotanum, ikki kann koma innaftur – sæð í relatión til, at treytirnar fyri at fáa kravdu loyvini ikki eru loknar.«

Víðari heldur Julianna Klett, at tað kundi væl hent, at ein annar dómur kundi komið til øvugta niðurstøðu. Hetta grundar hon á, at tað ikki framgongur av lógini, hvat endamálið er við ræðisavmarkingini.

Tað kann tí tykjast og tulkast soleiðis, at ræðisavmarking, sum ikki er definerað sambært Julionni Klett, bert er galdandi fyri eitt skip, sum fer úr flotanum og ikki skal brúkast. Tá so skipið kortini seinni kemur innaftur, er eingin avmarking, hóast bæði seljari og keypari hava skrivað undir, at so er.

Einasta, sum nógvu innblandaðu partarnir tykjast vera greitt er, at rættiliga nógv er ógreitt í lógini um vinnuligan fiskiskap.

Ein neisti í krútgoymsluna

Hvat segði Poul Nyrup Rasmussen, tá mikrofonirnar vóru sløktar? Dokumentarfilmurin Føroyar.dk sigur seg um persónarnar og taktiska spælið undir samráðingunum millum donsku stjórnina og føroyska landsstýrið.

– Eg veit væl at filmurin viðger eitt ógvuliga eymt evni, og tað fara helst at vera nógvar ymsar meiningar um hann millum føroyingar, sigur Ulla Boje Rasmussen, sum spent bíðar eftir, at dokumentarfilmur hennara verður frumsýndur í morgin.

FØROYAR.DK
Rúnar Reistrup

Í annaðkvøld fara fleiri høgir harrar at sita sum á nøglum í Havnar Bio, áðrenn reyðu gardínurnar verða hálaðar til síðis og 25 myndir um sekundið verða ljóskastaðar á hvíta løriftið, myndir, sum vekja minnir og sum fara at nerta við sterkar kenslur í nógvum føroyingum.

Høgu harrarnir, sum fyri trimum árum síðan vóru høvuðsleikarar í politiska spælinum um sjálvsavgerðarrætt, skiftistíð og sjálvstýri, eru nú høvuðsleikarar í einum dokumentarfilmi, sum neyvan fer ósvarður út í myrkrið.

Tað einferð so livandi og hárhvassa sjálvstýriskjakið er dovnað av nøgdsemi, men filmskvinnan Ulla Boje Rasmussen sigur hevur varhugan av, at filmurin kann seta lív aftur í kjakið.

– Kjakið um føroyskt sjálvstýri er jú ikki endað enn. Tað liggur bara í dvala, og tað er væl hugsandi, at kjakið fer vakna upp aftur av hesum filminum, sigur Ulla Boje Rasmussen, sum tó ikki metir nakað beinleiðis politiskt sprengievni liggja goymt í filminum.

Summarfuglar í búkinum

At kjakið um føroyskt sjálvstýri fyri tað mesta durvar og onkuntíð tykist at snorksova kann eingin ivi vera um. Spurningurin er um, og á hvønn hátt, tað kann hugsast at fara at vakna aftur. Sjáldan í síni meiri enn hundrað ára longu søgu hevur føroyska sjálvstýriskjakið gingið friðaliga fyri seg, og hóast einki sprengievni er í sjálvum filminum, so kann hann møguliga gerast neistin, ið festir í alla krútgoymsluna.

Ulla Boje Rasmussen sigur seg als ikki duga at meta um, hvussu móttøkan av filminum fer at vera, og tí bíðar hon við spenningi.

– Hesin filmurin man vera tann, sum eg havi verið einarrest spent uppá undan frumsýningini. Eg má siga sum er, at frumsýningin hevur givið mær summarfuglar í búkin, sigur Ulla Boje Rasmussen. Ulla hevur nógvar filmar á baki, harímillum filmarnar um Mykines og Gásadal, sum gjørdust føroysk fólkaogn.

Politikkur er eitt spæl

Reyði tráðurin í filminum er, sambært Ulla Boje Rasmussen, tað politiska spælið í sambandi við tey fyrra samráðingarumfórini. Í spælinum vóru sum kunnugt tveir høvuðspartar, danska stjórnin og føroyska landsstýrið. Men, sum eisini nakað kunnugt, virkaði føroyska landsstýrið ikki altíð sum ein samlaður partur, og tí verður uttan iva spennandi at siggja, hvat innlit filmurin gevur í politiska spælið innanhýsis í føroyska samráðingarbólkinum.

Sjálv heldur Ulla Boje Rasmussen, at filmurin vísir fleiri ógvuliga áhugaverdar samrøður, sum fóru fram í føroyska samráðingarbólkinum uttan fyri fundarhølini.

Samráðingarnar eru tann drívandi kraftin í filminum, men sjálvar høvuðssamráðingarnar vóru loyniligar, og tær fekk Ulla Boje Rasmussen ikki høvi til at filma. Ístaðin fer filmurin tætt at persónunum, sum luttóku í spælinum. Hann vísir soleiðis politikkararnir, hvørs andlit eftir hondini eru vælkend, í øðrum støðum og leiklutum, enn vit vanliga eru von at siggja teir í.

Fyri eftirtíðina

Vónin hjá filmkvinnuni er, at Føroyar.dk, ið filmurin kallast, fer at gera tað lættari hjá føroyingum og donum at tosa saman um sjálvstýristilgongdina. Tað hevur eisini allatíðina verið ætlanin við filminum, at hann skuldi vera annað og meira enn eitt aktuelt innskoyti til kjakið, og tí er tað sambært filmskvinnuni ein fyrimunur, at filmurin verður frumsýndur nú, heldur enn meðan sjálvstýriskjakið gekk heitt, tí nú eru fólk betur før fyri at hyggja aftur á tað, sum hendi undir samráðingunum.

– Filmurin skal vera fyri eftirtíðina, og eg vóni, at eisini onnur enn føroyingar og danir fara at kunna brúka hann. Tað, sum í løtuni hendir millum Føroyar og Danmark hendir alla møguliga aðrastaðni eisini, og tí kann filmurin vera relevantur aðrastaðni eisini, sigur Ulla Boje Rasmussen.

Á filmfestival

Filmurin hevur longu vakt ávísan áhuga uttan fyri Danmark. Hann er útvaldur millum nógvar aðrar at luttaka á filmfestivalinum Nordisk Panorama, ið verður hildin í Malmö í september mánaði.

Ulla Boje Rasmussen kemur til Føroya í dag at upplíva frumsýningina og verður eftir ætlan verandi í landinum til sunnudagin. Tá Sosialurin tosaði við hana í gjár, var filmskvinnan ógvuliga upptikin av at fyrireika donsku frumsýningina.

Føroyar.dk verður vístur í trimum biografum í Danmark. Eftir frumsýningina fríggjadagin, fer Havnar Bio eisini at sýna filmin regluliga. Hvar filmurin annars verður vístur veldst um móttøkuna hann fer á filmfestivalum. Hinir báðir Føroyafilmarnir hjá filmskvinnuni "Tre Blink Mod Vest" og "1700 meter fra fremtiden" hava báðir verið sýndir í fleiri europeiskum londum.